

Omawiany tom składa się z Wprowadzenia napisanego przez prof. de Boera (V—XIV), Wstępu (III—XLII) napisanego przez wydawcę do księgi Rdz i Wj oraz tekstu księgi Rdz (1—116) i księgi Wj (117—219). Wprowadzenie prof. de Boera jest skrótem ogólnego wprowadzenia wydanego w 1972 r. w Lejdzie wspólnie z W. Baarsem.

Bardzo interesujący jest Wstęp do księgi Rdz i Wj napisany przez członków Instytutu Peszitty. Dowiadujemy się, że tekst księgi Rdz opracował znany semitolog T. Jansma, który jednak z powodu śmierci nie dokończył swego dzieła. Tego zadania podjął się K. D. Jenner, członek Instytutu Peszitty. Zaś opracowania tekstu księgi Wj podjął się M. D. Koster, obecnie pastor w Hengelo, przygotowany dobrze do tego dzieła, jak to widać na podstawie jego rozprawy doktorskiej *The Peshitta fo Exodus, development of its text in the course of fifteen centuries*, Assen 1977.

Na podkreślenie zasługuje uwzględnienie lekcjonarzy czterech oddzielnych ryków — jakobickiego, nestoriańskiego, melchickiego, maronickiego, które zawierają księgi Rdz i Wj. To krytyczne opracowanie syryjskiego tekstu księgi Rdz i Wj będzie podstawą dla wielu monografii i artykułów dotyczących obydwu ksiąg przez wiele lat.

Kraków

KS. JERZY WOŹNIAK CM

O. HUGOLIN LANGKAMMER OFM, *Etyka Nowego Testamentu*. „*Jeśli chcesz wejść do królestwa Bożego*”, Wrocław 1985, Wydawnictwo Wrocławskiej Księgarni Archidiecezjalnej, s. 275.

O. H. Langkammer, profesor NT Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego jest dobrze znany polskim biblistom oraz czytelnikom zainteresowanym publikacjami biblijnymi. Posiada również szereg publikacji obcojęzycznych, a jego nazwisko jako jedynego przedstawiciela Polski widnieje na liście współpracowników nowego słownika biblijnego: *Exegetisches Wörterbuch zum Neuen Testament* (hrsg. von H. Balz — G. Schneider, t. I—III, Stuttgart — Berlin — Köln — Mainz 1980—1983). O. H. Langkammer wydał już dwa tomy *Teologii Nowego Testamentu* (Wrocław 1984—1985), ocenionej jako pozycja pionierska i dobrze przyjętej (zob. RBL 6/1985/471n), a ostatnio uzupełnił swoją *Teologię Etykę Nowego Testamentu*.

W literaturze światowej istnieje zaledwie kilkanaście opracowań syntetycznych etyki Nowego Testamentu, z których dwa zostały już przetłumaczone i wydane w języku polskim: R. Schnackenburg, *Nauka moralna Nowego Testamentu*, Warszawa 1983 oraz K. H. Schelkle, *Teologia Nowego Testamentu*, t. 4. Etos, Kraków 1984. Obydwa te dzieła, chociaż wciąż służą pomocą biblistom i duszpasterzom, są jednak nieco przestarzałe. Drugie, oryginalne, poszerzone i poprawione opracowanie nauki moralnej NT R. Schnackenburga ukazało się jeszcze w r. 1962, a K. H. Schelkle wydał swoją etykę w r. 1970. Etyka O. H. Langkammera jest d'ąd najnowsza w literaturze europejskiej.

Autor nadaje swojej pracy podtytuł: „*Jeśli chcesz wejść do królestwa Bożego*” i w ten sposób ujął etykę jako praktyczną konsekwencję decyzji pójścia za Chrystusem i włączenia się do wspólnoty Kościoła. Zadanie książki tak określa: „Książka ta ma nas zbliżyć do źródeł etyki chrześcijańskiej, tej której domagał się Jezus, po Nim apostołowie i ich następcy, jednym słowem Kościół (...)” (s. 5). O. H. Langkammer, idąc za R. Schnackenburgiem, „z wieści zbawczej wyprowadza postulat etyczny” (s. 6). Jest to całkowicie słuszne, gdyż nauka moralna NT nie jest ko-

deksem prawnym, zbiorem ustaw i przepisów, lecz mocno zakotwiczona w kerygmacie jest praktyczną konsekwencją wiary.

W dotychczasowych opracowaniach etyki NT zauważa się dwa sposoby systematyzacji materiału. Jeden opiera się na chronologii ksiąg (R. Schnackenburg, H.D. Wendland), drugi zaś przyjmuje tradycyjną strukturę teologii moralnej, zestawiając pojęcia i cele moralne ukazujące postawy człowieka w jego różnych odniesieniach życiowych (K. H. Schelle). O. H. Langkammer wybrał pierwszy sposób.

Książka dzieli się na osiem rozdziałów. Rozdział I (s. 11—61) ma charakter wprowadzenia, ukazuje tło etyki NT. Rozdział II (s. 63—81) i III (s. 83—119) przedstawiają kompetencje i zasadnicze postulaty etyczne Jezusa. Rozdział IV (s. 121—154) ukazuje bazę moralności w Kościele popaschalnym, a rozdziały: V (s. 155—168) i VI (s. 169—185) zajmują się etyką św. Pawła i tzw. listów popawłowych, związanych z tradycją św. Pawła. Rozdział VII (s. 187—211) omawia teologię moralną listów katolickich, a VIII (s. 213—240) pism św. Jana. Na prośbę wielu studentów teologii, katechetów i duszpasterzy rodzin (s. 8) autor dodał w formie ekskursu rozdział o etyce małżeńskiej Nowego Testamentu (s. 241—256). Rozdział ten odbiega metodycznie od całości, gdyż omawia naukę moralną o małżeństwie w NT w przekroju przez poszczególne księgi. Dla zachowania jednolitości książki, zapewne w następnym wydaniu ekskurs o małżeństwie wejdzie do poszczególnych jej rozdziałów.

Autor — zgodnie z założeniem — wskazuje podłoże, bazę postulatów etycznych oraz podaje ich motywację. Zasadniczą bazę etyki NT stanowi osoba Jezusa Chrystusa, wiara, chrzest i Eucharystia. Najwięcej miejsca poświęca O. H. Langkammer osobie Jezusa (s. 63—81) oraz Eucharystii (s. 131—143).

Autor świadomie ograniczył dyskusję naukową „do istotnych elementów nowotestamentalnej etyki” (s. 8), pominął dokumentację naukową, ponieważ swemu opracowaniu postawił cele praktyczne: przeznaczają ją przede wszystkim studentom teologii, duszpasterzom, laikatowi, a nawet niewierzącym (s. 8). Na uwagę zasługuje zwłaszcza dobra aktualizacja Dekalogu (s. 23—37), prowokujące czytelnika do refleksji pytanie: Kim jest Jezus Chrystus dla mnie? (s. 79—81), omówienie królestwa Bożego i pojęcia nawrócenia (s. 83—93), naśladowania Jezusa (s. 93—98), przykazania miłości (s. 112—119), czy problemu konkretyzacji prawdy w Kościele w świetle 1 J (s. 226—229).

Cennym dopełnieniem książki jest zestawienie polskiej literatury z zakresu etyki biblijnej (s. 260—271). Praca O. H. Langkammera służyć będzie pomocą biblistom, zwłaszcza wykładowcom NT oraz zostanie niewątpliwie z wdzięcznością przyjęta przez duszpasterzy i laikat.

Nysa

KS. JANUSZ CZERSKI

G. BORNKAMM, *Studien zum Neuen Testament*, Evangelische Verlaganstalt, Berlin 1985, s. 334.

Studien zum Neuen Testament ukazały się równocześnie w 1985 roku w dwóch znanych wydawnictwach: pierwotnie w Christian Kaiser Verlag w Monachium oraz na drodze licencji w berlińskim Evangelische Verlagsanstalt. Praca jest dziełem Günthera Bornkamma (ur. 1905), ucznia Rudolfa Bultmanna, długoletniego wykładowcy Nowego Testamentu w Getyndze, obecnie zaś w Heidelbergu; jego prace naukowe z zakresu czasów nowotestamentalnych, cechowała tzw. „ekskluzywna erudycyjność” (exklusive Wissenschaftlichkeit).